

Pavle Blaznik

K PROBLEMU NASTANKA ŠKOFJE LOKE IN NJENEGA NOTRANJEGA RAZVOJA V SREDNJEM VEKU

Izhodišče mojega obravnavanja so izsledki našega jubilaranta, mojega študijskega kolege, ki jih je objavil v svoji temeljiti disertaciji *Starejša kranjska mesta in meščanstvo*. V tem članku skušam nekatere njegovih ugotovitev, ki se tičejo Škofje Loke, podrobneje razširiti in to predvsem na osnovi Münchenskih arhivalij.

Obsežno gorenjsko posest, ki jo je freisinška škofija dobila v zaporednih daritvah v zadnjih desetletjih 10. in v prvih 11. stoletja, je zemljiški gospod povezal v loško gospostvo s sedežem v Škofji Loki, ki jo je bilo treba postaviti povsem na novo.¹ Listinsko ime Lonca iz 973² se namreč nanaša na bližnjo Staro Loko, ki je bila označena v zvezi z ondotno prazupnijo kot Lonka tudi 1074.³ Iz razpoložljivih virov ni mogoče razbrati, v katerih letih se je začel razvijati zametek današnje Škofje Loke, kjer se je že od vsega početka naseljeval sloj obrtnikov in trgovcev. Upoštevač dejstvo, da je vse do 12. stoletja na slovenskem ozemlju prevladovalo naturalno gospodarstvo, spričo katerega je bila zamenjava blaga malo pomembna in je obrtna delavnost sestavljala stranski poklic kmečkega prebivalstva,⁴ ne bomo pogrešili, če sodimo, da je Škofja Loka mogla prav zaživeti šele v času, ko je denarno gospodarstvo vse bolj izpodrivalo naturalnega. Vsekakor pomeni konec 12. in 13. stoletje čas, ko je Škofja Loka doživela prvi večji vzpon. Ni slučajno, da poteka najstarejša listinska označba Lonca, ki se nedvomno nanaša na Škofjo Loko, prav iz tega časa.⁵

Talni načrt mesta kaže, da je bila naselbina, ki se je razvijala v naravnem središču loškega gospostva nad sotočjem obeh Sor pod utrjenima postojankama, Zgornjim stolpom na Kranclju in Loškim gradom, sistematično grajena kot tržišče, postavljeno na dve terasi. Za celotno staro jedro je značilno, da je bilo treba prostor temeljito izrabiti in se zadovoljiti s čim manjšo površino, ki jo je bilo mogoče obditi z obzidjem neprevelikega obsega. Iz virov je razbrati, da staro jedro

¹ P. Blaznik, *Urbarji freisinške škofije, Srednjeveški urbarji za Slovenijo*, zvezek četrti, SAŽU 1963, str. 26–27.

² Fra (*Fontes rerum austriacarum*) 31, št. 37, str. 36–37.

³ Fra 31, št. 89, str. 89; Fr. Zwittner, *Starejša kranjska mesta in meščanstvo*, Ljubljana 1929, str. 11–12.

⁴ Fr. Zwittner v *Zgodovini narodov Jugoslavije* I., 1953, str. 715, 719.

⁵ Fra 31, št. 126, str. 126.

mesta ni nastalo istočasno. Najstarejši del predstavlja Plac, ki se je razvil na zgornji terasi. Tod so se hiše stiskale k vznožju hriba in se nizale v sklenjeni vrsti ob močno razširjeni cesti, s čimer je naselje pridobilo obsežen tržni prostor, v katerem se je mogel promet neovirano razvijati. Da so mogli ob tržišču postaviti čim več hiš, so bile le-tem dodeljene ozke parcele, ki so pa segale dokaj globoko. Tako so imeli prebivalci možnost, da so odmaknjeno od samega tržišča postavili za stanovanjskimi poslopji po potrebi tudi gospodarske objekte in gojili vrtove. Ob izhodu s tržišča se je cesta zožila na obe strani — bolj izrazito na spodnji strani, občutno pa tudi v južni, poljanski smeri, kjer se je trg zaključil ob še danes močno navzven pomaknjeni Žigonovi hiši in ob Kroni, kjer so ob prezidavi tik pred drugo vojno podrli stari tržni zaključek. — Mlajšega postanka je niže na spodnji terasi ležeči Placu vzporedni Lontrg, kakor kaže značilno ime *Novi trg* (*Neu markt*, in dem *Newn marck* ipd.), na katerega naletimo v virih od konca 14. stoletja dalje.⁶ Medtem ko ima Plac pravokotno obliko, ima Lontrg značaj cestnega trga. Na obeh straneh Novega trga so se razvila sklenjena postavljena poslopja, ki so jim pripadale bolj ali manj ozke parcele, kjer je mogoče urediti gospodarska poslopja in po potrebi tudi vrtove.

Naselbina je bila 1248 označena kot *forum*, vir iz 1274 ji daje naslov *oppidum*.⁷ Na dokaj neustaljeno terminologijo tedanjega časa meri označba iz 1274, v kateri sta Škofji Loki pripisani v isti sapi obe poimenovanji (in *oppido Lok*, *foro Lok*).⁸ Ta pojav je zaslediti še v naslednjih letih in desetletjih, ko nastopata izmenoma obe označbi (1277: in *opido Lok*;⁹ 1291, 1318: *forum Lok*;¹⁰ 1321: in *nvro noui opidi Lok*¹¹). V istem času je Škofja Loka poimenovana tudi kot *civitas* (1310¹²; 1318¹³). Prebivalci naselbine so bili označeni kot *cives* (npr. 1263;¹⁴ 1291, 1318;¹⁵ 1340¹⁶) oziroma kot *burger* (1293;¹⁷ 1295;¹⁸ 1301;¹⁹ 1318²⁰).

Prve vesti o loških meščanih potekajo iz 1263 in so zelo poučne za osvetlitev takratnega gospodarskega življenja v Škofji Loki. Tedaj so namreč nekateri loški meščani prosili škofa Konrada II., da jim podeli nekaj zemlje v užitek, češ da trpe zaradi pomanjkanja obdelovalnih površin škodo pri poljedelstvu, kar vpliva tudi na dohodke zemljiškega gospoda. Ze sama utemeljitev prošnje nazorno priča, v kakšni meri so se takrat loški meščani ukvarjali s poljedelstvom. Škof jim je ugodil

⁶ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 223, 234, 239.

⁷ Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 12.

⁸ Fra 31, št. 306, str. 329.

⁹ Fra 31, št. 323, str. 346.

¹⁰ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 136, 157, 186, 192.

¹¹ Fra 36, str. 62.

¹² Fra 36, str. 128.

¹³ Fra 36, str. 129; P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 213.

¹⁴ Fra 31, št. 231, str. 244; št. 232, str. 243.

¹⁵ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 131, 134, 135, 143, 157, 181, 184, 185, 192.

¹⁶ Fra 35, št. 686, str. 279.

¹⁷ Fra 31, št. 403, str. 443.

¹⁸ Fra 31, št. 409, str. 449.

¹⁹ Fra 35, št. 439, str. 8.

²⁰ Fra 35, št. 528, str. 105; št. 529, str. 107; št. 530, str. 108.

in razdelil mednje štiri hube, ki so ležale v neposredni bližini mesta. Njive kmetije Sluczelhub je dodelil Walpotonovemu sinu Nikolaju in njegovemu zetu Wernherju ter Goldruni in njeni hčeri Marjeti. Druge kmetije (Prechube in dve Raebolini hubi) je razdelil po njivah. Od teh je dobil freisinški notar magister Henrik Loški (de Lok) oziroma njegovi sorodniki štiri njive, Dvelacher dve, njegov sin Bertold dve, mesar Ulrik dve, kovač Bernhard dve, mesar Gotfrid dve, krznar Cubelin dve, Richerus dve, Osridich dve, kovač Wulfing dve, Wuizo eno in Levbold eno. Deleži razdeljene zemlje torej niso bili majhni. Večina soudeležencev je dobila po dve njivi, tj. četrt grunta, če upoštevamo, da so ob tej priložnosti razdrobili tri hube na 24 njiv.²¹

Razdelitev razdrobljenih hub med loške meščane nakazuje, kako so si Ločani znali širiti svoje *pomirje* na ozemlje hubnega sistema, ki je na nekaterih mestih v zgodnji dobi segal daleč proti mestnemu obzidju. Iz podatkov v urbarju 1291 je razvidno, da je loško mestno ozemlje tik pred Sovodnjem segalo le do Poljanščice, kajti onstran reke se je nadaljevalo puštalsko območje, ki je bilo vključeno v hubni sistem. Vzhodno je segalo loško pomirje do suškega hubnega ozemlja. Sodeč po podatkih iz fevdne knjige za leta 1421, 1423 in 1425²² so bile že tedaj razmeroma številne njive na severni strani mesta, ki takrat niso bile več vključene v hubno razdelitev in so se naslanjale na dominikalne vinograde na Kamnitniku. Vse kaže, da moramo prav tod, na Ošterfeldu, v glavnem iskati 1263 med loške meščane razdeljene hube. Velik kompleks ozemlja proti Sv. Duhu (Gorajte) je bil izven hubne ureditve in razmeroma pozno kultiviran v rovtu, ki jih je zemljiški gospod dajal v fevd kot kmečke fevde (pautellehen). Svet proti Stari Loki je že dokaj blizu Škofje Loke prešel v hubni sistem, še bolj pa v smeri proti Vincarjem, kjer se je hubna razdelitev zelo približala mestu. Pač pa je bilo nenaseljeno obsežno zaledje za gradom, kjer je bila 1291 enako kot še danes prva naselbina Gabrovo, ki je oddaljena uro hoda od Loke. Tudi na jugozahodni strani je bil hubni sistem razvit šele v Bodovljah, čeprav je bila dolinska lega vabljiva za naselitev. Vendar je razvidno iz obeh prvih urbarjev, 1291 in 1318, da so tedaj ondotno ozemlje, Viršk, vsaj deloma šele kultivirali, pri čemer so bili dokaj zaposleni loški meščani.²³ Pronicanje Ločanov v sosednji hubni sistem lahko zasledujemo tudi v Žovščah. Iz obeh prvih urbarjev sledi, da je bila ondotna zemlja blizu izliva Hrastnice v Poljanščico nekoč razdeljena vsaj na tri hube, ki so bile 1291 upravno deljene med dva urada. Dve hubi sta bili v koroškem uradu in so ju loški meščani že 1291 uživali za pašo.²⁴ Tretja huba je bila tedaj vključena v brojski urad. Takrat je bila uvrščena med opuščene kmetije in so se je lastili loški meščani,²⁵ ki so hoteli tod očividno razširiti svoje pašniške površine.

²¹ Fra 31, št. 231, str. 244—245; št. 232, str. 245—246.

²² P. Blaznik, Urbarji, o. d., str. 226, 230, 255.

²³ P. Blaznik, Urbarji, o. d., str. 137, 186, 187.

²⁴ P. Blaznik, Urbarji, o. d., str. 157.

²⁵ P. Blaznik, Urbarji, o. d., str. 143.

Glede na mestnega gospoda je Škofja Loka že od vsega početka spadala v vrsto *privatnih mest*. Bila je enako kot loško podeželje last zemljiškega gospoda, freisinškega škofa, kar je večkrat že v srednjem veku jasno poudarjeno v samem krajevnem imenu (Škofja Loka).

O *organizaciji mestne uprave* je iz razpoložljivih virov za zgodnjo dobo le malo razbrati. V začetku je bila vsa oblast osredotočena v rokah zemljiškega gospoda, čigar upravni organ je bil sodnik, ki ga je dolga leta postavljala zemljiški gospod.²⁶ Prvič naletimo v virih na sodnika v Škofji Loki v listini iz 1271.²⁷ V začetku 14. stoletja je dajal zemljiški gospod mestno sodstvo podobno kot nekatere druge urade v najem.²⁸ Zgodaj se je s sodstvom povezovala mitnina. Tako je dobil npr. 1318 mestno sodstvo in mitnino v najem sodnik H. proti plačilu 76 oglejskih mark.²⁹ Na ugleden položaj mestnih sodnikov kaže vrstni red v listinah, kjer je sodnik sledil pri pečatenju ali pričevanju takoj za gradiščanom pred kaščarjem (1295).³⁰

O *zametkih mestne avtonomije* iz virov tega časa ni podatkov. Vendar je več kot gotovo, da je že tedaj obstajala mestna občina (gemein) kot skupščina meščanov; ti so sestavljali v tem času enoten sloj svobodnjakov, ki so se ločili med seboj le po poklicu in premoženju. Meščani so se vsekakor tudi v Loki redno sestajali na večji, starejši obliki mestnega sodišča.³¹ Iz večje kot temeljnega mestnega organa se je s postopnim prenosom kompetenc na ožje organe sčasoma oblikovala mestna samouprava.³² Mestna občina je morda sprva po svojih zastopnikih urejala le tržne zadeve³³ in skrbela po analogiji z vaško srenjo za srenjska zemljišča, ki jih je Škofja Loka brezdvomno že zgodaj imela predvsem v obliki pašnikov in gozdov.

Kot v drugih mestih na slovenskem ozemlju je razvoj v smeri utrjevanja mestne avtonomije tudi v Škofji Loki le polagoma napredoval. Vsekakor se je tudi tod sčasoma iz gmajne izločil ožji organ 12 izvoljenih prisednikov (dvanajstija, cveľfarji). Naslednik dvanajstije je bil 12-članski notranji svet, ki ga je spočetka še vedno postavljala večja, a je postal sčasoma vase zaključen organ, ki je bil večji nadrejen in je sam odločal.³⁴ Viri omenjajo v Škofji Loki 1393 »dy czwelf cze Lok«.³⁵ Iz vira ni razvidno, ali gre za izvoljene prisednike ali za člane notranjega sveta, ki jih najdemo prvič jasno označene šele 1451.³⁶

²⁶ Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 27–28, 30.

²⁷ MHK 17, 1862, str. 78.

²⁸ Fra 36, str. 129; Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 32.

²⁹ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 62.

³⁰ Fra 31, št. 409, str. 450; št. 413, str. 454.

³¹ J. Zontar, *Zgodovina mesta Kranja*, str. 89.

³² Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 35; Fr. Zwitter, *K pred-zgodovini mest in meščanstva na starokarantanskih tleh*, ZC 6–7, 1952–1953, str. 232, 240; S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev*, str. 157.

³³ J. Zontar, *Zgodovina mesta Kranja*, str. 48.

³⁴ S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev*, str. 158, 159.

³⁵ DAS, listina 6. 1. 1393.

³⁶ J. Zahn, *Das Privilegienbuch der ehemaligen freisingischen Stadt Lack in Krain*, MHK 14, 1859, str. 76.

Mestnega sodnika je 1451 še vedno postavljajal zemljiški gospod sam. Mimo sodnih funkcij je njemu pripadalo tudi vodstvo občne mestne uprave. Nadziral je tržišče ter skrbel za vzdrževanje in zidanje javnih zgradb in naprav v mestu.³⁷ Njemu je bila še dalje poverjena mitnina. V letu 1396 je namreč mestno sodstvo neslo zemljiškemu gospodu 170 goldinarjev. Prav tolikšno vsoto je zemljiški gospod prejel 1437—1438 na račun sodstva in mitnine, kar kaže, da je bila tudi 1396—1401 mitnina povezana s sodstvom.³⁸ Med sodniki v 15. stoletju je izstopal Friderik, ki ga je zemljiški gospod dolga leta pustil na tem mestu. Iz računskih knjig tega časa³⁹ je razbrati, kako je bil Friderik v službi zemljiškega gospoda zaposlen na vseh koncih in krajih. Leta 1438 se je npr. mudil v Ljubljani zaradi vprašanja cest, srečamo ga kot škofovega zaupnika, ki je nosil velike vsote denarja v Beljak, pa spet kot škofovega odposlanca, ki se je mudil v najrazličnejših krajih (na Dunaju, v Beljaku, Krapini, Celju, Pišecah).⁴⁰ Odnos zemljiškega gospoda do Friderika najbolj ponazarjajo dohodki, ki jih je škof prepuščal sodniku. Od letnih 170 gld., ki bi jih Friderik moral odšteti na račun sodstva in mitnine, mu je škof v dveh zaporednih letih 1437 in 1438 popustil za 30 gld.⁴¹; razen tega je Frideriku prepustil 1438 in 1439 desetino v Zetini in mu dal 1439 vrh tega še iz kašče po 2,5 modija pšenice in rži.⁴²

Loški meščani so bili sicer vključeni v freisinškemu škofu podrejeno loško gospostvo, vendar se je njihov pravni položaj temeljito ločil od tistega, ki je vezal kmečke podložnike. Kolikor so bili meščani deležni zemljiške posesti, jim je bila le-ta podeljena po svobodnem dednem najemu, za kar so plačevali nizek letni činž, medtem ko so bile ostale obveznosti v glavnem javnopravnega značaja.⁴³

Obveznosti loških meščanov kot celote do zemljiškega gospoda so prvič nakazane v urbarju 1318, kjer je omenjeno, da plačujejo davek (stevra ciuitatis). Višina davka v urbarju ni bila točno določena, marveč je bila odvisna od volje in naklonjenosti zemljiškega gospoda.⁴⁴ Iz podatka na drugem mestu je razvidno, da so tedaj loški meščani plačevali na ta račun okoli 80 mark.⁴⁵ Posebej so meščani tedaj plačevali zemljiškemu gospostvu za kopališče, ki se prvič omenja 1318.⁴⁶

Višina davka, ki so ga meščani leto za letom odšteli, se je polagoma povsem ustalila. Medtem ko je v računski knjigi za l. 1397 navedena v tej zvezi še vsota 75 mark (f. 83), je iz drobnih podatkov razvidno, da ni zemljiški gospod nobeno leto zahteval od meščanov celotnega

³⁷ J. Zahn, *Das Privilegienbuch*, o. d., str. 76.

³⁸ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 271, 280.

³⁹ Računske knjige hrani državni arhiv (Hauptstaatsarchiv) v Münchenu pod oznako Freising Hochstift, III. A/4, No. 69, 70.

⁴⁰ Računska knjiga, f. 50—51.

⁴¹ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 287; računski knjiga, f. 52.

⁴² Računska knjiga, f. 54—55; 68—70.

⁴³ Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 16—17.

⁴⁴ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 213.

⁴⁵ Fra 36, str. 130.

⁴⁶ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 186.

znoska. V dveh zaporednih letih 1399 in 1400 je popust znašal po 35 mark (f. 94, 146). Kazno je, da je pri tem popustu kar ostalo. Iz računskih knjig 15. stoletja je razvidno, da je bilo treba 1437 plačati na račun mestnega davka globalno vsoto 40 mark⁴⁷, ki se v 15. stoletju ni več spreminjala⁴⁸ in jo zasledimo vpisano v enaki višini tudi v urbarju 1501.⁴⁹

V tekstu o loških svoboščinah iz 1451 naletimo še na omembo dajatve »klain hofzins« in »kamerschatz«, ki sta bili skupno z loškim kopališčem prepuščeni svetovalstvu in vsej občini v Loki za letnih 5 funtov pfenigov⁵⁰, kar kaže, da gre v tem primeru le za neznatnejše vsote.

»Klain hofzins« je vsekakor istoveten z dajatvijo, ki nastopa v računskih knjigah 1397—1448 kot »de paruo census«. Višina te dajatve je skromna, vendar v stalnem naraščanju.⁵¹ Po dodatku označbe v letih 1399 in 1400 »de fundo« je jasno, da je bila dajatev v zvezi z zemljiščem in da je istovetna z dajatvijo »hofzins«, ki je skladno z viri 16. in 17. stoletja označevala v starih kupnih pismih prispevek v višini dveh črnih pfenigov; tega so plačevali meščani od hiše do hiše za zemljišče zemljiškemu gospodu preko mestnega sodnika (stavbina).⁵²

Dajatev »kamerschatz« iz 1451 je vsekakor istovetna z gosposčinskimi dohodki na račun »census camere«, ki so potekali iz nekdanjega vse bolj kopncčega komornega premoženja.⁵³ V računskih knjigah iz 14. in prve polovice 15. stoletja je ta dajatev deljena posebej na mesto in posebej na podeželje. Do konca srednjega veka so se ti gosposčinski dohodki temeljito znižali. Leta 1318 je dajal zemljiški gospod komorni urad (officiūm camere) v najem za letnih 30 mark.⁵⁴ Skladno z računsko knjigo iz 1437 je dosegel ta dohodek iz podeželja le še 8 mark 40 soldov⁵⁵, medtem ko je padel v mestu, kjer je še 1396 znašal 4 marke 6 soldov, na 1 marko.⁵⁶ V letu 1476 je dotekal te vrste dohodek v gosposčinsko blagajno le še s podeželja v višini 3 mark 55 denarjev in to izključno iz uradov na Sorškem polju.⁵⁷

⁴⁷ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 280.

⁴⁸ Računska knjiga, f. 47, 54, 68, 122, 140'; 1476: Diözesanarchiv (München) fasc. 142, str. 225.

⁴⁹ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 332.

⁵⁰ J. Zahn, *Das Privilegienbuch*, o. d., str. 76.

⁵¹ 1396—1400: 103 oglejske denarje, f. 7', 31, 78', 91; 1437—1440: 116 oglejskih denarjev, f. 8', 47, 54, 68; 1441: že 131 oglejskih denarjev, f. 122; 1448 celo 153 oglejskih denarjev, f. 140'.

⁵² Kreisarchiv (München), Rep. 53, fasc. 296, št. 1 za leto 1550; fasc. 34, št. 162 iz 17. stoletja; prim. Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 17.

⁵³ Prim. S. Vilfan, *Zgodovina neposrednih davkov in arestnega postopka v srednjeveški Ljubljani*, ZC 6—7, 1952—1953, str. 423.

⁵⁴ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 213.

⁵⁵ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 280.

⁵⁶ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 270, 280.

⁵⁷ Diözesanarchiv (München), računski knjiga, fasc. 142, str. 225.

Tudi dajatev od kopališča je precej nihala. Prispevek v višini 4 mark iz 1318⁵⁸ se je dvignil do konca 14. stoletja na 5 mark⁵⁹, kolikor so plačevali tudi 1448.⁶⁰ medtem ko je znašala ta dajatev v letih 1437 do 1441 le 2—4 marke.⁶¹ Ob prepustitvi kopališča mestu je zemljiški gospod odredil, da mora oskrbnik meščanom dovoliti, da si iz gozdov pridobe za vsakokratna popravila potreben les, prav tako je pa bila kaščarjeva dolžnost, da je oskrboval v ta namen tlako v takem obsegu, kot je bila prej v navadi.⁶²

Po vsej verjetnosti je mesto plačevanje globalno odmerjenega davka samo razdeljevalo med mestne obvezance, ki so bili zainteresirani na tem, da je bilo število davčnih obvezancev čim večje.⁶³ Glede na mestne svoboščine iz 1451 so bili podvrženi obremenitvam vsi posamezniki, ki so imeli hišo znotraj loškega pomirja.⁶⁴ Glavni predmet rednega obdavčevanja je bila torej hiša; potemtakem je imel davek značaj realnega bremena, ki se je držal nepremičnine tudi v primeru, če je hišo pridobila oseba, ki je sicer uživala davčno prostost.⁶⁵ Izvzeti so bili le tisti, ki so se mogli izkazati s posebnimi oprostilnimi pismi zemljiškega gospoda.⁶⁶ Tak primer srečamo npr. 1352, ko je škof oprostil Nikolaja Loškega in njegov rod mestnih davščin in stavbine za njihovo hišo in sosednji dvor na Lontrgu.⁶⁷

⁵⁸ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 186.

⁵⁹ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 270.

⁶⁰ Računska knjiga, f. 140.

⁶¹ P. Blaznik, *Urbarji*, o. d., str. 280; računska knjiga, f. 47, 54, 68, 122.

⁶² J. Zahn, *Das Privilegienbuch*, o. d., str. 76.

⁶³ S. Vilfan, *Zgodovina neposrednih davkov*, o. d., str. 425.

⁶⁴ J. Zahn, *Das Privilegienbuch*, o. d., str. 76.

⁶⁵ S. Vilfan, *Zgodovina neposrednih davkov*, o. d., str. 432.

⁶⁶ J. Zahn, *Das Privilegienbuch*, o. d., str. 76; Fr. Zwitter, *Starejša kranjska mesta*, o. d., str. 41—42.

⁶⁷ DAS, listina 13. 12. 1352.

ZUR FRAGE DER ENTSTEHUNG DER STADT SKOFJA LOKA UND IHRER INNEREN ENTWICKLUNG IM MITTELALTER

Zusammenfassung

Nach der Gründung der Herrschaft Loka (973) begann sich auf zwei Terrassen bei dem Zusammenfluß der Poljanska und Selška Sora auf dem grünen Rasen Skofja Loka als Verwaltungs- und Wirtschaftsmittelpunkt des umfangreichen Gebietes zu entwickeln. Der ältere Kern auf der oberen Terasse ist bis zum Ende des 14. Jhdts. mit der Angliederung des jüngeren unteren Teiles erweitert worden. Die Bewohner der Siedlung, welche im 13. und 14. Jhd. als *forum* und *oppidum*, seit dem Anfang des 14. Jhdts. auch als *civitas* bezeichnet wird, befassten sich nicht nur mit Gewerbe und Handel, sondern auch mit der Landwirtschaft und mit der Angliederung des ehemaligen Hufengebietes erweiterte sich das Stadtgebiet. Die Siedlung gehörte unter die privaten Städte, in denen die Stadtautonomie sehr langsam ausreifen konnte. Der Grundherr, Bischof von Freising, setzte noch in der Mitte des 13. Jhdts. selbst den Stadtrichter ein, welcher die Stadtverwaltung führte. Doch wird zur selben Zeit die Gemein (Stadtgemeinde) erwähnt, aus welcher bis 1451 der innere Rat mit 12 Mitgliedern hervorgegangen ist. Die

Abhängigkeit der Bürgerschaft von dem Grundherrn zeigte sich auch in ihren Geldabgaben. Dem Bischof von Freising gehörte die Steuer zu, deren Höhe allmählich stabilisiert wurde. Unter andere Abgaben gehörte auch die Zahlung des Hofzinses. Nur diejenigen Bürger, welche einen Befreiungsbrief von dem Grundherrn besaßen, waren von der Zahlung befreit. Die Geldabgaben waren in einer Globalsumme zu zahlen und wahrscheinlich hat die Stadtverwaltung selbst die Höhe der Abgaben für die einzelnen Bürger bestimmt.